

16. Mayer, J. D., Salovey, P., & Caruso, D. (2000). Models of emotional intelligence. In R. J. Sternberg (Ed.), *Handbook of intelligence* (pp. 396-420). New York, NY, US: Cambridge University Press.
17. Petrides K. Trait emotional intelligence theory / K. Petrides // *Industrial and Organizational Psychology: Perspectives on Science and Practice*. – 2010. – Vol. 3(2). – P. 136–139.

УДК 37:14

*Ростока М. Л.,
к. пед. наук, старший науковий співробітник
відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,
студентка магістратури ІПК ДСЗУ*

СИНЕРГІЯ ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Однією із відповідей на виклики сучасного глобалізованого світу, які провокують швидкі темпи трансформаційних змін у соціум організуючому просторі в цілому, а в освітній галузі – зокрема, є синергетичний ефект трансдисциплінарної парадигми суспільства знань.

Актуалізація проблеми трансдисциплінарної освіти, спрямування уваги наукового співтовариства на активізацію трансдисциплінарних досліджень, розроблення стратегій пов'язаних з цим феноменом, очевидність синергії трансдисциплінарного середовища закладу освіти є важливим кроком адаптивної модернізації й реформування вітчизняної освітньої галузі.

Проблематика трансдисциплінарної освіти очевидна та потребує на сучасному етапі розбудови інформаційного суспільства певних уточнень, розвитку провідних думок, організації експериментальних перевірок, тобто активізації наукових досліджень у цьому напрямі та впровадження їх результатів у практику [1, с. 31]. З погляду на це й на нашу думку, головними трендами науки й освіти на сучасному етапі існування суспільства є: трансдисциплінарність та її психологія; синергія освіти, просвітництва і духовності; випереджальний розвиток освіти; адаптивне управління соціально-педагогічними системами; соціально-психологічна організація лояльності педагогів в умовах цифровізації; громадська експертність.

У тої же час, торкаючись проблеми доцільності й перспективності розроблення та упровадження трансдисциплінарних стратегій в освіту, слід відмітити, що формування ефективного трансдисциплінарного

(інформаційно-освітнього) середовища закладу освіти уможливило безпосередній вклад й самої освіти в розвиток актуальної нині методології – трансдисциплінарного підходу. Це, у свою чергу, обумовлює синергетичний взаємозв'язок освіти, духовності й просвітництва – формування й розвиток ціннісних орієнтирів здобувачів освіти у цьому ключі. В такий спосіб, підсилення інтеграційних процесів у зовнішньому середовищі та їх віддзеркалення на внутрішній устрій закладу освіти вимагає від організаторів освітнього процесу врахування випереджальних аспектів розвитку педагогічної/психологічної інноватики та акцентування уваги керівництва на соціально-психологічній організації лояльності педагогічних працівників, орієнтованих на якісне навчання й виховання підростаючого покоління нового часу. Це має відбуватися з метою забезпечення формування й зміцнення педагогічного й психологічного капіталу в освітньому процесі. Звісно, що роль інституту громадськості нині має відігравати тут підсилюючі позиції. Саме громадські об'єднання та організації, наукові школи, співтовариства однодумців-професіоналів мають забезпечити реалізацію технологій громадської експертності на всіх рівнях освіти. Й це виклик сучасності.

Так тож, методологія трансдисциплінарного підходу сприяє випереджальному розвитку освітніх систем багатьох країн світу. До того ж майбутнє вже окреслює потребу у професіоналах нової генерації (кваліфікованих робітниках, фахівцях, наукових кадрах), які заздалегідь вже мають бути психологічно адаптовані до умов трансдисциплінарного простору. Тобто, потреба навчати людину професіям майбутнього вже існує й швидкими темпами робить освітнє сьогодення. Адже, трансдисциплінарність як стратегічна основа розвитку принципово нового погляду на освітній простір, а у т.ч. і на педагогічні/психологічні об'єкти, є дійсно синергетичним джерелом адаптивного реформування освіти.

Безумовно, «крізь призму синергетики освіта перетворює з можливості в дійсність формування творчої, високоінтелектуальної особистості, здатної орієнтуватися у колосальних потоках інформації, вільно існувати у відкритій, складній системі відносин людини та сучасної цивілізації» [2].

Зазначимо, що до комплексу ідей синергетичності трансдисциплінарного підходу як методології можна віднести розуміння складності, неминучості трансформаційних змін світу, визнання наявності у людини певних психологічних здібностей усвідомлювати багатомірність Всесвіту, уявляти те, що пізнання кожного із суб'єктів дійсності має певні принципові форми доповненої реальності (вихід пізнання за рамки як вузькоспрямованих дисциплін, так і за межі суто міждисциплінарного й наукового вивчення явищ).

Вважаємо, що визнання права кожного учасника освітнього процесу на обговорення стратегічно необхідної для життєдіяльності суспільства

інформації (у т.ч. й наукової) є значущим нині чинником поряд з актуалізацією факторів управління знаннями, а також сприйняття багатозадачності природи як педагогічного, так і психологічного капіталу, утворюючого інтелектуальний потенціал країни в цілому, а також кожної особистості безпосередньо.

Зауважимо на тому, що говорячи про динамічний розвиток трансдисциплінарної парадигми сучасного світу, слід обрати до відома Рекомендації ЮНЕСКО, де наголошується на тому, що саме трансдисциплінарність є одним із головних методів пошуку вирішення проблем ХХІ століття. Відтак, ЮНЕСКО пропонує «заохочувати трансдисциплінарність освітніх програм та вчити майбутніх фахівців використовувати трансдисциплінарний підхід для розв'язання складних проблем природи і суспільства» Згаданий документ також характеризує суть феномена «трансдисциплінарність». Важливим у ньому є й твердження про те, що нині мультидисциплінарний та міждисциплінарний підходи не являються засобами ефективного захисту від фрагментації знань, оскільки через просте співставлення або збірку дисциплінарних підходів, вони не досягають тієї глибини «інтеграції» фундаментальної єдності, яку покладено в основу всіх форм знання. Тому концептуальний та методологічний інструментарій має бути переосмислено [1, с. 32; 3]. Так тож, на нашу думку, у психологічному розумінні трансдисциплінарність є феноменом складного мислення. В тому й постулат її синергетичності. Авжеж, вважається, що з самого початку трансдисциплінарність задумана як метаметодологія. Саме трансдисциплінарний підхід приймає в якості об'єкта різні методи багатоманітних дисциплін й саме для того, щоб «перетворити» й «перевищити» їх «планку».

У цьому контексті, на нашу думку, постає необхідність спеціальної підготовки (перепідготовки, підвищення кваліфікації) педагогів/психологів на адаптивних засадах, що уможливлуватиме введення трансдисциплінарних аспектів у викладання навчальних дисциплін. Актуальним є створення центрів й робочих груп з трансдисциплінарних досліджень, з організації трансдисциплінарних науково-практичних заходів. Це є актуальним питанням адаптивного реформування вітчизняної освіти на сьогодні. До того ж учені стверджують, що застосування трансдисциплінарних стратегій здійснює синергетичний вплив на розвиток педагогічного/психологічного знання в онтологічному й методологічному векторі. Тобто на рівні онтології відкривається «вікно» до раніше невідомих джерел педагогічних/психологічних явищ й процесів. Рівень же методології надає шанс виходу на нові горизонти пізнання й розуміння педагогічних/психологічних об'єктів, наділяючи суб'єкти синергетичної взаємодії новим знанням.

Отже, емерджентна еволюція інформаційно-освітнього середовища закладу освіти нині, в умовах посткарантинного простору, є очевидною. Вона віддзеркалюється на рівні психічних процесів організації буття кожного суб'єкта закладу освіти, потребує адаптації й сприйняття дійсності як неминучості, а також визнання того, що трансфер знання, технологій й досвіду поколінь – це реалія сьогодення. Тим самим, синергія трансдисциплінарного середовища закладу освіти має спрацювати на отримання якісних показників освіти й навчання в цілому.

Список використаних джерел

1. Аналітичний вісник у сфері освіти й науки [Електронний ресурс] : дов. бюл. (НАПН України, ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського). – Київ, 2020. – Вип. 12. – С. 30–47. – 91 с. – URL : https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/Analitichnuy_visnuk_2020-12.pdf.
2. Синергетика і освіта : монографія / за ред. В. Г. Кременя. – Київ : Інститут обдарованої дитини, 2014. – 348 с. – URL : https://lib.iitta.gov.ua/106585/1/Kremen_Synergetyka%20i%20osvita_5.11.14.pdf.
3. UNESCO on the World Conference on Higher Education (1998). Higher Education in the Twenty-First Century: Vision and Action. – URL : <http://perso.club-internet.fr/nicol/ciret/english/charten.html>.